כאן למפרע כאן להבא מכל מקום קשיא אמר רבינא לא קשיא הכי קאמר השאילה חלוקה לנכרית בעלת כתם הרי זו תולה בה והא או ליושבת על הכתם קתני הכי קאמר או ליושבת על דם טוהר בעלת כתם תולה בה: שלש שלבשו כו' שהיה ר' נחמיה כו': אמר רב מתנה מ"ט דר' נחמיה דכתיב [1] ונקתה לארץ תשב כיון שישבה לארץ נקתה אמר רב הונא אמר רבי חנינא [א] מטהר היה רבי נחמיה אפילו באחורי כלי חרס פשיטא מהו דתימא ליגזור גבו אטו תוכו קמ"ל אמר אביי מטהר היה ר' נחמיה [ב] במטלניות שאין בהן שלש על שלש דלא חזיין לא לעניים ולא לעשירים דרש רב חייא בר רב מתנה משמיה דרב הלכה כר' נחמיה אמר ליה רב נחמן אבא תני מעשה בא לפני חכמים וטמאום ואת אמרת הלכה כרבי נחמיה מאי היא דתניא [ג] שתי נשים שהיו טוחנות ברחיים של יד ונמצא דם תחת הפנימית שתיהן טמאות תחת החיצונה טמאה והפנימית טהורה בינתים שתיהן טמאות [א] היה מעשה ונמצא דם על שפתה של אמבטי ועל עלה של זית בשעה שמסיקות את התנור ובא מעשה לפני חכמים וטמאום תנאי היא דתניא ר' יעקב מטמא ורבי נחמיה מטהר והורו חכמים כרבי נחמיה: **מתני'** (א) [ד] שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות [ה] בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה ושתיהן טהורות ותולות זו בזו ואם לא היו ראוין לראות רואין אותן כאילו הן ראויות: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב [ו] והוא שבדקה עצמה בשיעור וסת סבר לה כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת טהרותיה טמאות בעלה באשם תלוי טהרותיה תלויות בעלה פטור טהרותיה טהורות ורבי אושעיא אמר אפילו בעלה בחטאת טהרותיה תלויות בשלמא התם אימר שמש עכביה לדם (ב) [אבל] הכא אם איתא דהוי דם מאן עכביה א"ר ירמיה משל דר' אושעיא למה הדבר דומה לילד וזקן שהיו מהלכין בדרך כל זמן שהיו בדרך ילד שוהא לבא נכנסו לעיר ילד ממהר לבא ואמר אביי משל דר' אושעיא למה הדבר דומה לאדם שנותן אצבע בעין כל זמן שאצבע בעין דמעה שוהא לבא נטל האצבע דמעה ממהרת לבא: ותולות זו בזו: ת"ר [ז] כיצד תולות זו בזו עוברה ושאינה עוברה תולה עוברה בשאינה עוברה מניקה ושאינה מניקה תולה מניקה בשאינה מניקה זקנה ושאינה זקנה תולה זקנה בשאינה זקנה בתולה ושאינה בתולה תולה בתולה בשאינה בתולה היו שתיהן עוברות שתיהן מניקות שתיהן זקנות שתיהן בתולות זו היא ששנינו לא היו ראויות לראות רואין כאילו

כאן למפרע כאן להבא. פרש"י למפרע תולה דלא מקלקלה לה בהכי ולא תטמא למפרע להבא אינה תולה בבעלת כתם בשני שלה דמקלקלה לה ומאי חזית דמקלקלה לה להך טפי מינה וזהו תימה שנתלה זה הכתם בחברתה לחצאין ומפרש הר"י למפרע אם בעלת הכתם הכירה בכתמה ואח"כ לבשה היא וחברתה חלוק ונמצא בה כתם תולה בה כיון שכבר הכירה בטומאה קודם שבא הספק בשתיהן כאן להבא שלבשו שתיהן חלוק ונמצא בו כתם ולא נודע ממי הוא ואח"כ לבשה חלוק ונמצא בו כתם אע"ג שזאת ודאי טמאה ע"י כתם שלה הואיל ולא נודע בה עד אחר שאירע בה ובחברתה הספק אינה תולה ויש לפרש לשון הש"ס איפכא למפרע אין תולין ולהבא תולין וקאי למפרע ולהבא אשאלת החלוק אם שאלת החלוק היה למפרע קודם שבעלת החלוק הכירה כתמה ולהבא ששאלת החלוק שממנו אירע הספק בשתיהן היתה אחר מציאת הכתם של בעלת הכתם תולין והיא היא: **במטלניות** שאין בהן שלש על שלש. והכא לא פריך פשיטא כמו לעיל דזבחים פרק דם חטאת (דף לד.) [ט] משמע דאי חשיב עלייהו ויחדם מקבלים טומאה: **והוא** שבדקה עצמה בשיעור וסת. לאו דוקא בדקה אלא קנחה כדאמר בפ"ק (לעיל דף יב.) דלא משכחת בדיקה כשיעור וסת: **בעלה** פטור טהרותיה טהורות. פ"ה ולית ליה טומאה מעת לעת כשמאי אי נמי בד' נשים שדיין שעתן ועוד י"ל באשה שיש לה וסת אי נמי בחולין שאין בהן טומאה מעת לעת: **אימא** שמש עכביה לדם אבל הכא כו'. וא"ת כיון דיכול להיות דאע"ג דנמצא כשיעור וסת שלא היה דם בשעת ביאה אם כן אמאי בעלה בחטאת הא ספק הוא וי"ל כיון דרוב פעמים בא מקודם ובתשמיש דאיכא למתלי בעיכוב שמש טמא מן התורה: **עוברה** ושאינה עוברה כו'. אור"י דדוקא בהך ענינא דקאמר הש"ס תולין אבל יש לה וסת דמסולקת בדמים דהא אמרינן בה דיה שעתה אינה תולה באין לה וסת וכן יש לה וסת ולא הגיע שעת וסתה אין תולה בהגיע שעת וסתה: אמר

כאן למפרע. לענין טומאת מפרע תולין דלא מקלקלה לה בהכי ולא תטמא למפרע אבל מכאן ולהבא אין תולה דמקלקלה לה ומאי חזית דמקלקלה לה טפי מינה: **מכל מקום קשיא.** דלרבנן שמעון תולין וקשיא לבר ליואי: **אמר רבינא.** תריץ רישא וסיפא הכי ולא תקשי לבר ליואי: **נכרית בעלת הכתם הרי זו תולה בה.** כלומר לנכרית הרואה הרי בעלת הכתם זו תולה בנכרית: **והא או ליושבת קתני.** והך לאו יושבת היא דהא השתא היא דאיסתכל עלה ויושבת משמע שהתחילה למנות שבעת ימים: **הכי קאמר.** השאילה חלוקה לנכרית או לישראלית יושבת על דם טוהר דדמיה טהורין ואין כאן קלקול הרי בעלת כתם תולה בה: **אטו תוכו.** דדבר המקבל טומאה הוא ומקבל גזרת כתמים לטמא אשה מדרבנן: **פנימית.** שאצל הרחיים: **שתיהן טמאות.** שחיצונה דוחקת עצמה להתקרב אל הרחיים ועוברת ונכנסה (א) למעמדה הפנימית הילכך שתיהן עברו שם ולא ידעינן מהי נפל: **הפנימית טהורה.** שהפנימית אינה מתרחקת מן הרחיים ליכנס במעמד החיצון: **אמבטי.** מרחץ שהיו באות לרחוץ: **וטמאום.** והא עלה של זית דלא מקבל טומאה ומקבל כתמים ומדקתני והביאום לפני חכמים מכלל דרבים פליגי עליה: **תנאי היא.** דאיכא תנא דתנא דיחידאה פליג עליה ורבנן מודו ליה: **מתני' ותולות זו בזו.** בגמרא מפרש לה שאם היתה האחת מעוברת תולה הדם בשאינה מעוברת והיא טהורה: **ואם לא היו ראויות וכו'.** בגמ' מפרש שאם היו כולן מעוברות או כולן מניקות כולן טמאות כאילו ראויות לראות דאמרן דם מביינייהו נפק: **גמ' והוא שבדקה עצמה כשיעור וסת.** של מציאתה הילכך מחזקינן האי דם בדידה ואינך טהורות: **כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת כו'.** אשה שנתעסקה בטהרות ופרשה וראתה דם כשיעור וסת דלגבי בעלה בכי האי שיעורא הוי בעלה בחטאת דמחזקינן האי דם בשעת בעילה ודאי הכא נמי מחזקינן ליה בודאי בשעת עסיקתה בהנך טהרות וטהרות טמאות ודאי ושורפין (ב) ואינו כשאר מעת לעת לתלות: **בעלה באשם תלוי.** אם לאחר שפירשה מן הטהרות שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח פניה דאי לגבי בעלה בכי האי שיעורא הוי בעלה באשם תלוי דספק דם הוה בשעת ביאה ספק בתר הכי ה"נ ספק הוא אי הוה דם בשעת טהרות או לאו טהרותיה תלויות: **בעלה פטור.** כגון ששהתה יותר מכן דלגבי בעלה פטור דאפי' אשם תלוי ליכא דמחזקי' להאי דם לאחר ביאה הכא נמי טהרותיה טהורות ולית ליה לבר פדא טומאה מעת לעת כשמאי דאמר [ג.] דיין שעתן או בארבע נשים שאמרו דיין שעתן [ז.] ומתני' נמי דקתני היא טמאה וכולן טהורות אלמא ודאי בדידה מחזקינן דמטהרינן להנך אלמא כבר פדא הוא דמשוי לטהרות טומאה ודאית היכא דבדקה שיעור וסת ולא כר' אושעיא דאמר אפי' בעלה בחטאת טהרותיה תלויות ואפי' כשיעור וסת לית ליה טומאה ודאית: **בשלמא התם.** גבי בעילה כי ראתה כשיעור וסת אמרינן בשעת ביאה הוה דם והאי דלא אתא עד השתא שמש עכביה אבל גבי טהרות אם איתא דהוה דם בשעת טהרות מאן עכביה הלכך ודאי טומאה ליכא אלא גזרת מעת לעת מדרבנן: **משל דר' אושעיא.** דאמר שמש מעכב את הדם: **ילד שוהא לבא.** הולך בנחת וממתין לזקן: **נכנסו לעיר.** ונפרדו זה לבד ביתו וזה לבד ביתו אז הילד ממהר לבא: **עוברה.** דמיה מסולקין וכן מניקה וזקנה. בתולה האי בתולה בתולת דמים שלא ראתה מימיה ואפילו היא נשואה קרי לה בתולה להכי כדאמרינן בפרק קמא (לעיל דף ח:): כאילו

עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ז:
יב ג טוש"ע יו"ד סי' קצ סעי' נב:
יג ד מיי' שם הל' לג ועי' בכ"מ סמג שם טוש"ע שם סעי' נ וע"ש:
יד ה ו מיי' שם הל' שם ועי' בכ"מ טוש"ע שם סעי' נא:
טו ז מיי' שם הל' לג טוש"ע שם סעיף נב:

תוס' הרא"ש

כאן למפרע כאן להבא. פרש"י דלמפרע תולה דלא מקלקלא בהכי אבל מכאן ולהבא (לא) [קא] מקלקלא לה. ולא נהירא לתלות בחברתה לחצאין. ונראה כפי' הר"י דפי' כאן למפרע כגון שבשעה שלבשה השניה החלוק עדיין לא היתה הראשונה טמאה משום כתם ולאחר כך מצאה כתם בחלוק אחר אינה תולה בה כיון דבשעה מציאת הכתם לא היתה הראשונה טמאה משום כתם אע"ג דאיגלאי מילתא השתא שהיתה טמאה באותה שעה (א) אינה תולה (כאן) [בה] למפרע כאן להבא. כגון שלבשה השניה החלוק היתה הראשונה טמאה משום כתם שמצאה בחלוק אחר הרי זו תולה בה כיון דמיד יכולה לתלות מכאן ולהבא: **באחורי כלים.** מכאן ראיה שאין לפרש הא דאמרי' בפ' על אלו מומין נטמא גבו לא נטמא תוכו הא גבי טמא דא"כ אמאי מטהר ר' נחמיה ומאי פריך פשיטא אלא אף גבו לא נטמא: **מטהר היה ר' נחמיה אף מטלניות שאין בהן ג' על ג'.** ואע"ג דאתו מכח דבר המקבל טומאה דמהאי טעמא פסולין לסכך הסוכה: **זה היה מעשה.** כלומר כיוצא בזה היה מעשה שנמצא דם על שפתה של אמבטי ושל עלה של זית במקום שהיו שתיהן ראויין לעבור: **כל שבעלה פטור טהרות טהורות.** פרש"י כב"ש דאמר דיין שעתן או בד' נשים אי נמי בשיש לה וסת אי נמי לחולין. ור' אושעיא אמר (אף) אפי' בעלה בחטאת טהרותיה תלויות ולית ליה לר' אושעיא הא דאמר רב הונא והוא שבדקה כשיעור וסת דאין חילוק [בין כשיעור] וסת בין לאחר שיעור וסת דלענין טהרות אפי' כשיעור וסת טהרותיה תלויות דאם איתא לדם מעיקרא מאן עכביה ולענין כתמים תלינן לקולא דאפי' לאחר שיעור וסת מטהרי' חברותיה. **אלא הכא אם איתא לדם מאן עכביה.** ותימה כיון שיכול להיות שלא בא הדם מקודם אמאי בעלה בחטאת ושמא יביא חולין לעזרה. י"ל דכיון שרוב פעמים בא מקודם ובתשמיש איכא למיתלי בעיכוב שמש איכא ודאי טומאה מן התורה:

(א) נראה דצ"ל אינה תולה. כאן להבא כגון שבשעה שלבשה החלוק כבר היתה וכו'.

מסורת הש"ס

א) קדושין עג: [ע' תוס' סוטה כח: ד"ה בר"ה], ב) רש"ל.

תורה אור השלם

1. וְאָנוּ וְאָבְלוּ פְּתָחֶיהָ וְנִקָּתָה לָאָרֶץ תֵּשֵׁב: ישעיהו ג כו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שתיהן וכו' למעמד הפנימית: (ב) ד"ה כבר פדא וכו' ושורפין ואינן כשאר:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה במטלניות וכו' משמע דאי חשיב כו'. ע' סוכה טז ע"א תד"ה דלא חזי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' היה מעשה נמחק תיבת היה:

מוסף רש"י

שהיו ישנות במטה אחת. במסכת נדה (סא.) מוקי לה במשולבות ודבוקות זו בזו (קדושין עג.). בשיעור וסת. לאחר מציאה מיד, ובמסכת נדה (יד:) מפרש שיעור וסת, שעומד עד הוא הקינוח בלד המשקוף ואינו מתוסר אלא לקנח מיד (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לאילו הן ראויות. לראות ושמיהן טמאות דמכל מקום סד מציייסו נפיק: **מתני' חיצונה.** קרי להך דלגד דרך עליית המטה. פנימית שאותה שלגד הקיר. וגבגמרא מפרש מאי שנא הכא דמפליג בין נגעה תחת הפנימית לנגעה תחת אחת ובריש קתני תחת אחת מהן כולן טמאות אפילו נגעה תחת פנימית או חיצונה: **אימתי.** אמרו נגעה תחת חיצונה פנימית טהורה בזמן שעלו דרך מרגלות המטה דלא עברה פנימית על מקום מגיעת הדם: **אבל עברו.** שלשתן דרך (א) עלייה שהן דוחקות ועוברות על החיצונה כולן טמאות ואפי' פנימית דשמא כשעברה פנימית דרך סד נפל ממנה: **גל טמא.** שהיה סד כזית מן המת: **נכפולה.** קרקע כמולה ואם לא מצא הגל טהור: **גמ' מאי שנא ריש.** דקתני לעיל נגעה תחת אחת מהן כולן טמאות ולא מפליג בין נגעה תחת אחת לנגעה תחת פנימית או חיצונה: **א"ר אמי ריש משבוכות.** תכופות ודבוקות יחד הלכך אפילו נגעה תחת הפנימית אינה נכפולה: **מאי שנא דסד דלא פליגיה.** דמודיס אתה לי דהיכא דנגעה שלשתן טהורות כולן טמאות: **וגגל.** אתה חלוקים עלי דאם בדק ולא מצא טהור ואע"ג דמוחזק לן דהואי טומאה בחד מייייסו: **לקרקע חלקה דלפורן.** לקרקע חלקה שלא מזרעה מעולם: **מקום הטומאה לח.** שנגלגו שם מיס של סדין מתוך שהיה הטפר רך: (ב) **יוחנן בן קרח.** אמר לו לגדליה שמעתי שבא ישמעאל בן נתניה להרגך (ירמיה מ): **ציד גדליה.** משמע שע"י גדליה נהרגו: **מיתם ליה מיבעי.** ושמא הרגתם ואסור להגיל אתכם: **בני אחיה.** שבא משמחאי ועזאל שני מלאכים שירדו בדור אנוש: **משבוכה של אוהו לדיק.** (ג) הולרך הקב"ה להשיב שלא יירא ממנו: **עוג פנו מן המבול.** שברח לא"י כדאמרינן בחלק(ד): **שאבד בו רשם.** כגון שנכנס במים או נגלל בדם בהמה ואין נודע מקום הגדות וקי"ל במתני' [ע"ב] אין דם הגדות טהור בלא שבעה שממנין: **מעביר [עליו] ז' שממנין.** על הבגד: **ומבטלו.** לדם. והאי דנקט הך בריישא הכא משום דאייר לעיל בגגיס שאבדה בהם טומאה ואין ידוע מקומה: בודקו

אמר רבי אמי (ה) **[רישא]** במשולבות. פי"ה ריש דלא מפליג איירי במשולבות ותכופות זו לזו ולהכי איכא לספוקי בכולהו והברהם ספריס לא גרסינן ריש ואומר הר"י דיש לפרש דסיפא איירי במשולבות כלומר מכוונות כל אחת במקומה ולא היו תכופות ומעורבות זו בזו ובפירוש ר"ח כתוב דמשלאחפי שלאחופי שמתפרדות זו מזו: **מקום** טהרה לח. אסדיגים קאי דמתון שהיה הקרקע קשה לא בלע מים שבהסדיגין ומקום הטומאה יבש ואיה ספריס דגרסינן איפכא מקום טומאה לח ואקרקע קאי שהיה לח מחמת הסדיגין שבלע לפי שהיה רך ותיחום וכה"ג בדק רבי יוחנן בן זכאי כשקנן תורמוסי תרומה בעובדא דרבי שמעון בן יוחי במסכת שבת (דף לד.): **אטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא**

בו'. פי' בקונטרס ושמא הרגתם ואסור להגיגלכם ובשלמות דרב אחאי) מפרש שמא הרגתם ואם אתכם מייבתם ראסי למלך ואיינו מיתם מיבעי ליה למיתם שיש לחוש לגשון הרע להאמינו לגבי זה שיהבר שלא יבא לו הפסד ולא לאחרים: **זה עוג שפלט מדור המבול.** הכי נמי נפלגו סימון מדור המבול כיון דאחי הוו אלא דהן הפליט קיס ליה דהוא עוג ולא סימון מהאי טעמא גופיה כיון דלהיל ליה משה ועוד אמר (כפרק רבי אליעזר) (דף לד) שעוג מלאו לאברהם אביו שהיה עומד בגרגות לתקן עוגות לפסח ועל שם זה נקרא עוג ומייתי ליה משום דמחזי כלישנא ביאה דאמר במדרש (ה) עוג אמר בלבו אלך ואומר לאברהם וילחם וימות ואשא שרה אשתו אלא הכא דם מהיכא אתא יראה משה שבשקמה של כפר סבא שהיו מחזיקין בה טומאה ובדקו ולא מצאו לימים נשבה בו הרוח ועקרתו ונמצא גולגולת של מת תחובה לו בעיקרו אמרו לו משם ראיה אימר לא בדקו כל צרכו תניא א"ר יוסי מעשה במערה של שיחין שהיו מחזיקין בה טומאה ובדקו עד שהגיעו לקרקע שהיתה חלקה כצפורן ולא מצאו לימים נכנסו בה פועלים מפני הגשמים ונתנו בקרדומותיהן ומצאו מכתשת מלאה עצמות (ו) אמרו לו משם ראיה אימר לא בדקו כל צרכו תניא אבא שאול אומר מעשה בסלע בית חורון שהיו מחזיקין בה טומאה ולא יכלו חכמים לבדוק מפני שהיתה מרובה והיה שם זקן אחד ורבי יהושע בן חנניא שמו אמר להן הביאו לי סדינים הביאו לו סדינים ושראן במים ופרסן עליהם מקום טהרה יבש מקום טומאה לח ובדקו ומצאו בור גדול מלא עצמות תנא הוא הבור שמילא ישמעאל בן נתניה חללים דכתיב (ז) והבור אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי אנשים אשר הכה ביד גדליה הרגן והלא ישמעאל הרגן אלא מתוך שהיה לו לחוש לעצת יוחנן בן קרח ולא חש מעלה עליו הכתוב כאילו הרגן אמר רבא האי לישנא בישא אע"פ דלקבולי לא מבעי (ח) מיחש ליה מבעי הנהו בני גלילא דנפק עלייהו קלא דקטול נפשא אתו לקמיה דרבי טרפון אמרו ליה לטמרינן מר אמר להו היכי נעביד אי לא אטמרינכו חזו יתייכו אטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא אע"ג דלקבולי לא מבעי מיחש ליה מבעי זילו אתון טמרו נפשייכו (ז) ויאמר ה' אל משה אל תירא מכדי סיחון ועוג אחי הוו דאמר מר סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הוו מאי שנא מעוג דקמסתפי ומאי שנא מסיחון דלא קמסתפי א"ר יוחנן אר"ש בן יוחי מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו אמר שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו שנאמר (ט) ויבא הפליט ויגד לאברם העברי ואמר רבי יוחנן זה עוג שפלט מדור המבול תנו רבנן (י) בגד שאבד בו כתם מעביר עליו שבעה סממנין ומבטלו רבי שמעון בן אלעזר אומר בודקו

כאילו הן ראויות: **מתני'** (א) שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת האמצעית כולן טמאות תחת הפנימית שתים הפנימיות טמאות והחיצונה טהורה תחת החיצונה שתים החיצונות טמאות והפנימית טהורה (ב) אימתי בזמן שעברו דרך מרגלות המטה אבל אם עברו דרך עליה כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טהורה היא טהורה ושתים טמאות בדקו שתים ומצאו טהורות הן טהורות ושלישית טמאה שלשתן ומצאו טהורות כולן טמאות למה הדבר דומה (ג) לגל טמא שנתערב בין שני גלים טהורים (ד) ובדקו אחת מהן ומצאו טהור הוא טהור ושנים טמאים שנים ומצאו טהורין הם טהורין ושלישי טמא שלשתן ומצאו טהורין כולן טמאים דברי ר"מ שר"מ (ה) אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע לך טומאה היכן היא וחכמים אומרים (ו) בודק עד שמגיע לסלע או לבתולה: **גמ'** מאי שנא רישא דלא מפליג ומאי שנא סיפא דקמפליג אמר רבי אמי (ז) במשולבות: בדקה אחת [וכו']: למה ליה למתני למה זה דומה הכי קאמר להו ר' מאיר לרבנן מ"ש בדם דלא פליגיתו ומ"ש בגל דפליגיתו ורבנן בשלמא התם אימא עורב נטלה אלא הכא האי דם מהיכא אתא תניא אמר ר"מ מעשה בשקמה של כפר סבא שהיו מחזיקין בה טומאה ובדקו ולא מצאו לימים נשבה בו הרוח ועקרתו ונמצא גולגולת של מת תחובה לו בעיקרו אמרו לו משם ראיה אימר לא בדקו כל צרכו תניא א"ר יוסי מעשה במערה של שיחין שהיו מחזיקין בה טומאה ובדקו עד שהגיעו לקרקע שהיתה חלקה כצפורן ולא מצאו לימים נכנסו בה פועלים מפני הגשמים ונתנו בקרדומותיהן ומצאו מכתשת מלאה עצמות (ז) אמרו לו משם ראיה אימר לא בדקו כל צרכו תניא אבא שאול אומר מעשה בסלע בית חורון שהיו מחזיקין בה טומאה ולא יכלו חכמים לבדוק מפני שהיתה מרובה והיה שם זקן אחד ורבי יהושע בן חנניא שמו אמר להן בודקו

בשרו נוגע בהן. וצ"ל מדקתני בכרים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם ובמרדעת לא קתני הכי מכלל דבמרדעת (ה) רכיך הן כדמוכח בזבחים פרק דם חטאת דאמרינן התם הא כרים וכסתות דרכין ניגהו ותנן היתה של עור כו' הילכך בענין שלא יהא נוגע בשרו בהם שלא תיכרך עליו נימא: **אבל עושין ממנו תכריכין למת.** וה"ה בלא אבד אלא רבותא נקט דאבד שרי ולא גזרינן שמא ילבשם לפי שהם אסורים בהנאה וכ"ש בכלאים ירדעים דשרי כדתנן במס' כלאים. ותימה דאמאי לא מיתסר משום לועג לרש דאפ' צינית כמו כן רמינן להו בההיא שעתא כדאמרינן במנחות פ' התכלת אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה מן הציצית וההיא שעתא ודאי רמינן ליה משום לועג לרש חזף עושהו. ותירץ רשב"ם דאין בגד לועג לרש דאפ' בחי כה"ג אי לביש כלאים שלא להנאתו שרי כדאמרינן מוכרי כסות מוכרין כסותם כדרכן ול"ג דא"כ בחי נמי כה"ג מיפטר בציצית כיון שאינו נהנה דלא קרינן ביה כסותך אשר תכסה בה ומוכרי כסות אינן חייבין לעשות בהן ציצית. ור"ת תירץ דשאני שהיא חשובה דשקולה כנגד כל המצות כדדרשינן במנחות וזכרתם את כל מצותי וגם ציצית וח' חוטין וה' קשרים עולין למנין תרי"ג מצות להכי איכא לועג לרש. וי"מ דההיא שעתא ודאי רמינן ליה פי' בההיא שעתא כשנותנין אותו במיטה דאיכא לועג לרש משום דנושאי המטה יש להם ציצית בבגדיהם ולדידיה לית ליה אבל בקבר אין צריך לשום ציצית בבגדו ותכריכי המת של כלאים נמי מלבישין אותו כשמשימין אותו בקבר וליכא השתא לועג לרש. ומה שנהגו להסיר הציצית משליחות של מתים אין להביא ראיה מההיא דברכות דא"ל ר'

תוס' הרא"ש (המשך)

ויעיין יפה יפה אם יוכל להכירו ולמוצאו ואם בדקו ולא מצאו אמרינן דמסתמא נפל הכתם מן הבגד. ותימה לר' מאיר דאמר לעיל כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בחזקת טומאה עד שתודיע הטומאה א"כ מה תועיל בדיקה זו ר"ל דהתם שאני דהאי דם מהיכא אתי אי לא מהני נשי אבל הכתם אימור נתכבס ולאו אדעתיה אע"ג דר' מאיר לית ליה האי טעמא גבי טומאת מת הכא מודה דבבדיקה סגי דאפשר להיות שנפל הכתם או שנתכבס ואינה זכורה: **בודקו בחמה.** דוקא קרי דסמיך ועב אבל דם דקליש אינו ניכר בחמה: **בגד שאבד בו כלאים.** ותימה למה לא יבטל דבר מועט שנתערב בו ואין מקומו ניכר בכל הבגד דהא אמרינן בשילהי תמורה דצמר בכור ושער נזיר שארבו בבגד שבטל אי לאו דעבד מינה כעין ציפורתא שארג צורת צפור מן השער דחשיב ולא בטיל ר"ל דלא שייך ביטול ברוב אלא איסור שנתערב בהיתר אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י תערובת זה נאסר לא שייך ביטול ברוב (אלא איסור שנתערב) דאין כאן אלא חתיכה של איסור דאפ' אם אורך הבגד אלף אמה ויש בו חוט של כלאים מצד אחד כולו אסור שכל הבגד נקרא שעטנז. והא דבעינן נתינת טעם בבשר בחלב כמו בשאר איסורין אע"ג דהוי היתר בהיתר ולא שייך בו ביטול כיון שע"י תערובת זה נאסר שאני התם דדרך בישול אסרה תורה ולא מיקרי בשר בחלב בלא נתינת טעם: **ולא יעשנו מרדעת לחמור.** ודוקא שאבד בו כלאים דחיישינן שמא יקח חתיכה ממנה ויתפרנה בבגדו או שמא יעלה עליו המרדעת עצמה אבל ודאי כלאים מותר לעשות מרדעת כדתנן בפ' בתרא דכלאים מרדעת החמור ותכריכי המת אין בה משום כלאים ודוקא לישב עליו אבל בהעלייה אסור כדתנן ולא יעלנה על כתפו אפי' להניח עליה את הזבל וטעמא משום דלהציעו אינו אסור אלא מדרבנן כדאמרינן בספ"ק דביצה לא יעלה עליך אבל אתה מותר להציע תחתיך אבל א"א אסור לעשות כן שמא תיכרך עליו נימא ובמרדעת שהוא קשה וליכא למיחש שמא תיכרך עליו נימא לא גזור והיינו טעמא נמי דתנן התם הכרים והכסתות אין בהן משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהם. וכן נמי במרדעת בעינן שלא יהא

תוס' הרא"ש

רישא במשולבות. י"ס שאין כתוב רישא אלא במשולבות גרידא. ויש לפרש סיפא במשולבו' ומכוונו' כל אחת (כמקומה) במקומה ולא דחקו זה את זה. ור"ח פי' סיפא דמשלחפי שלחופי פי' שמופרדות זו מזו: **מקום טומאה נגוב מקום טהרה לח.** פירוש במקום הטומאה היתה הקרקע חפור ונכנס בו לחלוחית המים ונתנגב הסדין ובמקום טהרה שלא חפרו שם הקרקע היה קשה ולא נבלע המים ונשאר הסדין לח. וי"ס דגרסי מקום טומאה לח מקום טהרה נגוב וקאי לח ונגוב אקרקע ולא אסדין: **אטמרינכו הא אמור רבנן האי לישנא בישא אינבי ליה למיחש.** פרש"י ושמא הרגתם ואסור להגיל אתכם. ותימה הוא לומר כן שאם יצא קול על האדם שחטא שבשביל זה אסור להגיל נפשו. ונראה דברי רב אחאי שפי' בשאלתות אם הרגתם חייבתם ראשי למלך שהתרה מלקבל רוצחים. ובענין זה דוקא יש לחוש ללישנא בישא היכא שיכול לבא לידי היזק לו או לאחרים אם לא יחוש לו וכגון ההוא דגדליה בן אחיקם אבל בענין אחר אסור אפי' לחוש ללשון הרע ולהאמינו כלל וכלל: **זה עוג שפלט מדור המבול.** ה"ה סיחון פלט מדור המבול כיון דאחי הוו אלא דקים להו דקרא דויבא הפליט בעוג מיירי ובמדרש יש דבאותה שעה מצא אברהם שהיה עושה עוגות לפסח ועל שם כך נקרא עוג. ותימה מאי שייך לאיתויי הכא וי"ל משום דאיירי בלישנא בישא שיש לחוש וכן עוג כוון לרעה מה שהגיד לאברהם שנשבה לוט כי אמר בלבו אלך ואגיד לאברהם וילחם עם המלכים ויהרגוהו ואשא שרה אשתו וא"ה ירא משה שמא תעמוד לו זכות של אברהם: **בגד שאבד בו כתם מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו.** וא"ת אמאי צריך לבטלו הא קתני ר' חייא לקמן דם נדה מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו אע"ג דאכתי ניכר הדם קצת טהור כיון שאינו מקפיד עליו דבקפידא תליא מילתא כדאמרינן לקמן כ"ש הכא שאינו רואהו ואינו מקפיד עליו וי"ל דנהי שאינו מקפיד עליו הילכך צריך לבטלו בז' סממנין: [מכאן שיך לע"ב] **בודקו שבונות שבונות.**

ה) נכפלר המשנה גרים ס"ר יהודה), ב) [בכפלר המשנה גרים ובדק אחד], ג) פסחים י. בכורות כה:, ד) [שנת כט: וש"ע], ה) [פסחים קי:], ו) [צ"ל אחר ד"ה בירב], ז) לא נמצא שם [אבל נמצא בזבחים קיג: ועיין מ"ש בקונגיא לכסף וכן עוד במ"ש זבחים שם], ח) רש"ל, ט) [סוף פ' שלח סי' קכט], י) [צ"ל בפרקי דר"א ובפרקי דר"א שלפני לא מצאתי אלא רק בב"ר לך לך פ' מ"ב], כ) [בראשית רבה פ' מ"ב], ל) גי' מהר"מ שלגמא.

תורה אור השלם

1. וְהַבּוֹר אֲשֶׁר הִשְׁלִיךְ שָׁם יִשְׁמָעֵאל אֵת כָּל פִּגְרֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִכָּה בְּיַד גְּדַלְיָהוּ הוּא אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אָסָא מִפְּנֵי בַּעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ מִלֵּא יִשְׁמָעֵאל בֵּן נְתַנְיָהוּ חֲלָלִים: ירמיהו מא ט

2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אַל תִּירָא אֹתוֹ כִּי בְיָדְךָ נָתַתִּי אֹתוֹ וְאֶת כָּל עַמּוֹ וְאֶת אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְסִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן:

במדבר כא לד

3. וַיָּבֹא הַפָּלִיט וַיַּגֵּד לְאַבְרָם הָעִבְרִי וְהוּא שֹׁכֵן בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא הָאֱמֹרִי אֲחִי אֶשְׁכֹּל וַאֲחִי עָנֵר וְהֵם בַּעֲלֵי בְּרִית אַבְרָם:

בראשית יד יג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל כו' דרך עליה שסן: (ב) ד"ה מתפוכתו וכו' שהרצדרך:

הגהות מהר"י לנדא

א) תוס' ד"ה מעביר וכו' אע"פ שיכר אלגמא בקפידא אלי מילתא. עי' בנכחות דף סה ע"ב:

מוסף רש"י

לעולם הוא בטומאתו. לעולם הוא בחזקת טומאה, אם לא נמצא הקבר בשאבד בשדה, אף על פי שנבדק כל השדה בטומאתו הוא (בכורות כה:). **עד שמגיע לסלע.** דודאי מאחזו אלא לגמטה לא נעשה קבר אקשה הוא, **לבתולה.** עד שיגיע הקרקע קשה שלא היתה עבודה (שם) שלא זזה ממקומה לעולם, ואם לא מצא מוזן ומומרים בא עורב ונטלה בא עכבר ונטלה (פסחים י.).

תוס' הרא"ש

רישא במשולבות. י"ס שאין כתוב רישא אלא במשולבות גרידא. ויש לפרש סיפא במשולבו' ומכוונו' כל אחת (כמקומה) במקומה ולא דחקו זה את זה. ור"ח פי' סיפא דמשלחפי שלחופי פי' שמופרדות זו מזו: **מקום טומאה נגוב מקום טהרה לח.** פירוש במקום הטומאה היתה הקרקע חפור ונכנס בו לחלוחית המים ונתנגב הסדין ובמקום טהרה שלא חפרו שם הקרקע היה קשה

תוס' הרא"ש

בגד שאבד בו כתם מעביר עליו ז' סממנין ומבטלו. ר"ת הן כדמוכח בזבחים פרק דם חטאת דאמרינן התם הא כרים וכסתות דרכין ניגהו ותנן היתה של עור כו' הילכך בענין שלא יהא נוגע בשרו בהם שלא תיכרך עליו נימא: **אבל עושין ממנו תכריכין למת.** וה"ה בלא אבד אלא רבותא נקט דאבד שרי ולא גזרינן שמא ילבשם לפי שהם אסורים בהנאה וכ"ש בכלאים ירדעים דשרי כדתנן במס' כלאים. ותימה דאמאי לא מיתסר משום לועג לרש דאפ' צינית כמו כן רמינן להו בההיא שעתא כדאמרינן במנחות פ' התכלת אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה מן הציצית וההיא שעתא ודאי רמינן ליה משום לועג לרש חזף עושהו. ותירץ רשב"ם דאין בגד לועג לרש דאפ' בחי כה"ג אי לביש כלאים שלא להנאתו שרי כדאמרינן מוכרי כסות מוכרין כסותם כדרכן ול"ג דא"כ בחי נמי כה"ג מיפטר בציצית כיון שאינו נהנה דלא קרינן ביה כסותך אשר תכסה בה ומוכרי כסות אינן חייבין לעשות בהן ציצית. ור"ת תירץ דשאני שהיא חשובה דשקולה כנגד כל המצות כדדרשינן במנחות וזכרתם את כל מצותי וגם ציצית וח' חוטין וה' קשרים עולין למנין תרי"ג מצות להכי איכא לועג לרש. וי"מ דההיא שעתא ודאי רמינן ליה פי' בההיא שעתא כשנותנין אותו במיטה דאיכא לועג לרש משום דנושאי המטה יש להם ציצית בבגדיהם ולדידיה לית ליה אבל בקבר אין צריך לשום ציצית בבגדו ותכריכי המת של כלאים נמי מלבישין אותו כשמשימין אותו בקבר וליכא השתא לועג לרש. ומה שנהגו להסיר הציצית משליחות של מתים אין להביא ראיה מההיא דברכות דא"ל ר'

ה) חסר כאן וצ"ל מכלל דבמרדעת אפי' בשרו נוגע בהן אינו אסור. ו) כדברי רבינו בפי' לקמן כלאים פ"ט מ"ה ע"ש.

בודקו שבונות שבונות. תימה דמשמע דאם לא נמצא טהור ותימה דאמר לעיל לר"מ כל דבר שבחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע לך טומאה היכן היא ואפילו רבנן לא פליגי לגבי דם כדאמרן לעיל האי דם מהיכא אתי וי"ל דהכא נמי דמי לגבל דשמא מעצמו הלך או נתכנס על ידי שוס דבר ולאו אדעתיה ואפשר דאפילו ר"מ מודה הכא דשכיח טפי מלמיתר עורב בא ונטלה: **בגד שאבד בו כלאים לא ימכרנו לעובד כוכבים.** וא"ת ולימא דרובא דדפרכינן בסוף תמורה (דף לד.) גבי שער וזיר שנאבדו בבגד ילדת ולימא דרובא ומשני בגפרתא שארג בו צורת לפור דאשיב ולא בטיל וי"ל דלא שייך בטול ברוב א) אלא כשהאיסור מעורב בהיתר אבל כלאים שנשיבה היתר ונאסרין על ידי תערובות כך אסור אבל הכא כמו המועט: **לא ימכרנו לעובד כוכבים.** פרש"י דנקט אבל אם היה מכירו ונתקו מן הבגד ומותר וכן י"ל שהיה מותר למוכרו לעובד כוכבים אם היה ניכר אף בלא נתיקה וכן לעשות מלדעת לחמור וכל שכן מכריחים למת כיון שהכלאים ניכרין לא קני ליה ישראל מעובד כוכבים וכן המרדעת לא יהיו אימור למת ממילא לעשות בגד כדתנן במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) מרדעת החמור ומכריחי המת אין בהם משום כלאים אי נמי לא חיישינן בעובד מרדעת שיעלנה על כתפו דתנן בהך סיפא לא יעלה את המרדעת על כתפו ואפי' להוליא בה את הזבל אבל בהעלה לא גזרינן הואיל ואין דרכה בהעלאה דמן המורה לא אסור אלא העלאה אבל להניעו תחתיו שרי ורבנן גזרו אפילו עשר מלעות זו ע"ג זו בשאר כלאים אבו להניעו תחתיו ואפילו מדרבנן ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן אבל אבד בו כלאים אסור למרדעת אע"ג דאין דרכו בהעלאה והיינו טעמא דתנן במסכת כלאים (שם מ"ג) הסכרים והכסמות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן לפי שאין דרכן בהעלאה לא גזרו חכמים בהעלאתן ובמרדעת נמי בעינן שלא יהא בשרו נוגע בהם דמו ליכא למיחש לכריכה נימא: **אבל** עושה אותם תכריכין למת. וכל שכן אם לא אבד ואבד דנקט לרבותא דאע"ג דאסירא כדפרישית דתכריכי המת שרו דאמר במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) תכריכי המת אין בהן משום כלאים דכיון דאסירי בהנאה לא משתמשי בהו ולא אתי לזבוני לעובד כוכבים וא"ת והאיכא לועג לרש שמלבישו בדבר האסור ומראה לו שאין לו עוד חלק במלות דאתמר בהתכלת (מנחות דף מא.) גבי ציצית והכיא שעתה ולאי דמיון ליה משום לועג לרש ופרש"ב דאין בו איסור ואפילו נחי כי האי גוונא שאין המת נהנה בו וקשה דהא ציצית נמי אין המי חייב בו אם אין בו הנאת לבישה ומוכרי כסות דפטורים מלציצית ומפרש דגיון מה דדוקא שייך לועג לרש בציצית משום דשקולה כנגד כל המצות כולהקיש לו במנחות (דף מג.): מוזכרתם את כל מצות ה' והא דאמר בפרק מי שאמרו (ברכות דף יח.) אמר ליה ח) (רבי לרבי חייא) דליה לכנפך דלא לימרו למחר בתין אלגלו ועכשיו מלעיגים אותנו אע"ג דיש למתים ציצית מכל מקום מה שאנו מרמיזים עצמנו בציצית מצות והם אינם מצווין קרי לועג לרש ואם תאמר ועכשיו שאנו רגילין להסיר ציצית מטליתות המתים היאך הוא זה והא אמרינן במנחות (דף מא.) שלכתחילה צריך ליתן ציצית בבגדי המתים משום לועג לרש ובמתי מדבר מצינו בהמוכר הספינה (ב"ב דף עד.) שהיה להם ציצית מיהו מהא לא קשה שבכל ט' באב היו נכנסים בקבריהם חיים ולמחר הכרוז יצא הבדלו חיים שכולן היו לובשים ציצית אם לא היה להם גם במותם לועג גדול היה שדומה כמו שהיו אומרים הואיל ומת אין צריך עוד ציצית אבל עכשיו שאין הכל לובשים ציצית בחייהם אם ישימו ציצית לכולן הוא יותר לועג לרש שבחיים לא קיים ובמותו יקיים ואם יש לומר דמהך מתניתין לא משמע אלא שכל זמן שהוא מת אין עליו משום איסור כלאים אבל הך דקתני לכתחילה עושה לו מכריכין מכלאים אע"פ שכשיעמוד לעתיד יעמוד במלבושיו שנקבר בהן שמע מינה שמצות בטילות לעתיד לבא:

שוע טווי וגוו. פירש"י תרגום של חלק שעיע שחולקין אותו יחד ונוח אלוש ורבנן גזור בתרגום בלא שוע וטווי וקשה דלא כ"כ כלאים בציצית היכי משכחת לה דאיכא מיתרא בלא שוע או נוז ששוור פתילה של צמר ושל פשתים וחברם. והא דאיצטרך למישרי כלאים בציצית משום דבענין שיהא חוט של חכלת שזור כדאשכחן בעירובין פרק המוצא תפילין. המוצא תכלת בשוק לשונות פסולה חוטין כשרה. ומוקי לה בשוורין דכיון ששוורו ודאי לשם ציצית שוורן. ובספרי מפיק לה מקרא דשוורים בענין דקאמר התם פתיל תכלת שזור ושזור אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת בציצית ותן לבן מה תכלת טווי ושזור ושם בגדים נמי יש להן חוטין שוורין בסוף הבגד כדי שלא יפסיד הבגד כדאמרינן בעירובין פרק המוצא תפילין. דילמא אדעתא דשיפתא דגלימא טייבינהו הילכך הוי תכלת בסדין כלאים דאורייתא. והא דתנן בפרק בתרא דמסכת כלאים אין חייבין משום כלאים אלא על טווי וארג שנאמר שעטנז שוע חוטין וגוז לאו משום דגוז הויינו ארוג דא"כ היה לו לומר שאינו חייב אלא על שוע טווי וארוג אלא לאו למידרש כולי שעטנז הוא דאתא אלא משום טווי לחודיה נקטיה אבל ארוג נפקא לן מיחדו:

בודקו שבונות שבונות. כל שלש ושלש אלגבעות לבד: **כמחט.** מקום הזרע קשה והמחט מתעכב לילכם בו: **חדש.** אין נדבק בחמה לפי שהוא עב ומהודק אבל שחוק נדבק בחמה שוטאו כנגד עיניו מקום הזרע הוי סתום ואין החמה נראית בבגדו כל כך: **שאבד בו כלאים.** שאם היה מכיר חוט הלמר בבגד הפשתן ונתקו וכסר: **לא ימכרנו לעובד כוכבים.** דאתא העובד כוכבים ומזמן ליה לישראל: **לוצעו ומוסר.** שעל ידי הלבע הוא מיכר דהמפרש עמרא וכיתנא לא שליט בהו לבעא כי הדדי שהפשתן קשה לקבל הלבע יותר מן הלמר ואי לא מיכר בלבעא ודאי נפל: **מגליה לסבא הא.** דסמכינן אהכי: **שוע.** לשון חלק תרגום של חלק) שעיע. כלומר שיהו חלוקין יחד במסרק: **וטווי.** יחד: **וגוז.** אלרוג. ורבנן הוא דגזור אלרוג בלא שוע וטווי: **להקל על דהמיזן.** שאין הכתם מיכר בו כמראה דם גמור: **כפולמוס.** חיל: **אירוס.** מפרש בגמרא בסוטה (דף מט:) טבלא דחד פומא והיינו זוג המקשקש: **מתני' מעבירין על הכתם.** שאין הדם בטל על שיעבירו כולן עליו: **רוק תפל.** לקמן מפרש שלא טעם כלום כל אותו היום קודם לכן והיינו תפל בלא טעם: **מי גריסין.** מפרש לקמן:

קמוניא

דרמי חוטא דכיתנא בגלימיה דעמרא ונתקיה ולא ידע אי נתיק אי לא נתיק שפיר דמי מ"ט מדאורייתא שעטנז כתיב ז) עד שיהיה שוע טווי וגוז ורבנן הוא דגזרו ביה וכיון דלא ידע אי נתקיה שרי מתקיף לה רב אשי אימר או שוע או טווי או גוז והלכתא כמר זוטרא מדאפקינהו רחמנא בחדא לישנא ת"ר בגד צבוע מטמא משום כתם רבי נתן בר יוסף אומר ' אינו מטמא משום כתם שלא תקנו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן תקנו מאי תקנינהו אלא שלא הותרו בגדי צבעונין לאשה אלא להקל על כתמיהן הותרו מכלל דאסירי אין ח) דתנן בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס בקשו לגזור על בגדי צבעונין אמרי הא עדיפא כדי להקל על כתמיהן: **מתני'** ט) שבעה סמנין מעבירין על הכתם רוק תפל ומי גריסין ומי רגלים ונתר ובורית

קמוניא

שלא יהא בשרו נוגע בהן אבל אבד בו כלאים אסור למרדעת אע"ג דאין דרכו בהעלאה והיינו טעמא דתנן במסכת כלאים (שם מ"ג) הסכרים והכסמות אין בהם משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן לפי שאין דרכן בהעלאה לא גזרו חכמים בהעלאתן ובמרדעת נמי בעינן שלא יהא בשרו נוגע בהם דמו ליכא למיחש לכריכה נימא: **אבל** עושה אותם תכריכין למת. וכל שכן אם לא אבד ואבד דנקט לרבותא דאע"ג דאסירא כדפרישית דתכריכי המת שרו דאמר במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) תכריכי המת אין בהן משום כלאים דכיון דאסירי בהנאה לא משתמשי בהו ולא אתי לזבוני לעובד כוכבים וא"ת והאיכא לועג לרש שמלבישו בדבר האסור ומראה לו שאין לו עוד חלק במלות דאתמר בהתכלת (מנחות דף מא.) גבי ציצית והכיא שעתה ולאי דמיון ליה משום לועג לרש ופרש"ב דאין בו איסור ואפילו נחי כי האי גוונא שאין המת נהנה בו וקשה דהא ציצית נמי אין המי חייב בו אם אין בו הנאת לבישה ומוכרי כסות דפטורים מלציצית ומפרש דגיון מה דדוקא שייך לועג לרש דגיון מה דדוקא שייך לועג לרש בציצית משום דשקולה כנגד כל המצות דתנן במנחות (דף מג.): מוזכרתם את כל מצות ה' והא דאמר בפרק מי שאמרו (ברכות דף יח.) אמר ליה ח) (רבי לרבי חייא) דליה לכנפך דלא לימרו למחר בתין אלגלו ועכשיו מלעיגים אותנו אע"ג דיש למתים ציצית מכל מקום מה שאנו מרמיזים עצמנו בציצית מצות והם אינם מצווין קרי לועג לרש ואם תאמר ועכשיו שאנו רגילין להסיר ציצית מטליתות המתים היאך הוא זה והא אמרינן במנחות (דף מא.) שלכתחילה צריך ליתן ציצית בבגדי המתים משום לועג לרש ובמתי מדבר מצינו בהמוכר הספינה (ב"ב דף עד.) שהיה להם ציצית מיהו מהא לא קשה שבכל ט' באב היו נכנסים בקבריהם חיים ולמחר הכרוז יצא הבדלו חיים שכולן היו לובשים ציצית אם לא היה להם גם במותם לועג גדול היה שדומה כמו שהיו אומרים הואיל ומת אין צריך עוד ציצית אבל עכשיו שאין הכל לובשים ציצית בחייהם אם ישימו ציצית לכולן הוא יותר לועג לרש שבחיים לא קיים ובמותו יקיים ואם יש לומר דמהך מתניתין לא משמע אלא שכל זמן שהוא מת אין עליו משום איסור כלאים אבל הך דקתני לכתחילה עושה לו מכריכין מכלאים אע"פ שכשיעמוד לעתיד יעמוד במלבושיו שנקבר בהן שמע מינה שמצות בטילות לעתיד לבא:

שוע טווי וגוז. פירש"י תרגום של חלק שעיע שחולקין אותו יחד ונוח אלוש ורבנן גזור בתרגום בלא שוע וטווי וקשה דלא כ"כ כלאים בציצית היכי משכחת לה דאיכא מיתרא בלא שוע טווי וגוז ששוור פתילה של צמר ושל פשתים וחברם. והא דאיצטרך למישרי כלאים בציצית משום דבענין שיהא חוט של חכלת שזור כדאשכחן בעירובין פרק המוצא תפילין. המוצא תכלת בשוק לשונות פסולה חוטין כשרה. ומוקי לה בשוורין דכיון ששוורו ודאי לשם ציצית שוורן. ובספרי מפיק לה מקרא דשוורים בענין דקאמר התם פתיל תכלת שזור ושזור אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת בציצית ותן לבן מה תכלת טווי ושזור ושם בגדים נמי יש להן חוטין שוורין בסוף הבגד כדי שלא יפסיד הבגד כדאמרינן בעירובין פרק המוצא תפילין. דילמא אדעתא דשיפתא דגלימא טייבינהו הילכך הוי תכלת בסדין כלאים דאורייתא. והא דתנן בפרק בתרא דמסכת כלאים אין חייבין משום כלאים אלא על טווי וארג שנאמר שעטנז שוע חוטין וגוז לאו משום דגוז הויינו ארוג דא"כ היה לו לומר שאינו חייב אלא על שוע טווי וארוג אלא לאו למידרש כולי שעטנז הוא דאתא אלא משום טווי לחודיה נקטיה אבל ארוג נפקא לן מיחדו:

ב) א מיי' פ"ד מהל' מלכים ומעשה המלכים הל"ב סמג לאוין קיא:

כא ב מיי' פ"י מהל' כלאים הל' כז (וע' בהגהות וכ"מ) סמג לאוין פג טוש"ע יו"ד סי' שמ סעי' ח (ובכל אלפס ביצה פ"ש קפח.):

כב ג ד מיי' שם הל' כה כה טוש"ע שם סעי' ז:

כג ה מיי' שם הל' מ (טוש"ע יו"ד סי' שב סעיף ט):

כד ו מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל"ז (וע' במ"מ וכ"מ) סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קנ סעי' י:

כה ז מיי' פ"ה מהל' תערובות הל"ו (ובמ"מ) סמג עשין מד"מ ג טוש"ע מ"ח סי' תקפ סעיף ד:

כו ח מיי' פ"ט מהל' איסורי ביאה הל' ט' ופ"ל מהל' מלכים הל"ב (ובמ"מ) סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קנ סעי' ג:

תוס' הרא"ש

חנינא לר' יונתן דלייה שלא יאמרו למחר באין אצלנו ועכשיו מלעיגין עלינו דאפי' אם היו משימין ציצית בתכריכי המת אינא לרוג שמראין עצמן כמקיימי מצות והמתים אינם יכולין לקיים ומתמי מדבר אין קשה למנהג שלנו דאמרינן ב"ב פרק הספינה גבי רבה בר בר חנה שנשל ציצית בבגדיהם אלמא שמטילין ציצית למתים. שאני התם שהיו מכניסין חיים בקבריהם ובבקר היה הכרוז יוצא הבדלו החיים מן המתים. אומר ר"ת ששמע מזקני (לוטיה) [לותיר] משום שציצית מצוה גדולה היא והוי כמו רעדות שקיים את התורה כדאיתא במדרש לדורותם חסר וא"ו לדורותם ואין הדור הזה ראוי לאותו עדות. ועי"ל כי ביימתן היו לכולם טליתות בן ד' כנפים וכיון שהיה להם בחייהם היו עושים גם במותם אבל עכשיו שאין לכולם בחייהן לא יתכן שיעשו לו במותו מה שלא עשה בחייו. ואי תימא יעשו לאותו שהיו לו בחייו נמצא אחרים מתביישים. וכה"ג אמרינן לקמן בפרק בתרא בתחילה היו מטבילין כלים על גבי נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין על הכל. וכ"ת דלא דמי לדך דהכא דנכספו מפני שעשו עבירה שלא הניחו בחייהן הא ליתא דאין כל כך עבירה דלא חייבה תורה לעשות ציצית אלא מי שיש לו טלית בת ד' כנפות דהא דאמרינן בפ' התכלת א"ל מלאכא לרבקטינא סרבלא בסיתוא וסדינא בקייטא טצדקי למיפטר נפש' מציצית ומסיק התם דבעידן ריתחא ענשי עלה היינו דוקא ביימתן שכל עיטופן היה בטלית בת ד' כנפות הילכך העושה טלית פטורה מיענש אבל האידנא שכל מלבושינו אין לו ד' כנפות אפי' בעידן ריתחא לא מיענש. ומ"מ נכון לכל ירא שמים לקנות טלית בת ד' כנפות לחייב עצמו בציצית שהיא מצוה גדולה והשובה דאמרינן בב"ר וכי משה רבינו היה דחוק לינכס לארץ לאכול מפריה ולשבוע מטובה אלא כך אמר משה מצות שיוכלו להתקיים על ידם ותקיימו על ידי. עוי"ל כי סמך לדבר במסכת שמחות דקאמר התם אבא שאול צוה את בניו קברוני תחת מרגלותיו של אבא והתיר תכלת מאפלינוי. ז) ועל פי ספרים החיצונים אנו עושים כמה דברים כמו ריחל משה בתענית ובמגלה קאמר בברכות וקללות וכן איתא במגילה ר"ח אב שחל להיות בשבת מפטירין חזון ישעיהו ואנו נוהגין על פי מדרש פסיקתא לומר חזון ישעיהו בשבת שלפני ט' באב: **זאת אומרת מצות בטילות לעתיד לבא.** תימה שלא אמר דבריו על המשנה וי"ל משום דבבריתא קתני עושין אותו תכריכין למת לכתחילה: **לא שנו אלא לפופרי.** דבעולם הזה לאו בר מצוה הוא אבל לקוברו אסור דלעתיד לבא כשיחיו ויעמדו בלבושיהם יתחייבו במצות: **שוע טווי וגוז.** פרש"י שיהיה הצמר והפשתן מתוקנים יחד במסרק וטווין יחד וגוז היינו ארוג. ולקשה דא"כ אמאי הצריך להתיר כלאים בציצית והלא התכלת צריך להיות סרוק לבדו וטווי לבדו. וי"מ שוע לבד וטווי לבד וגוז יחד דהיינו ארוג. ולקשה דא"כ אמאי הוי חוטא דכיתנא בגלימא דעמרא אפקא דרבנן והלא כל אחד היה שוע לבד וטווי לבד וארוג יחד ודוחק הוא לומר דבאותו חוט לא היה טווי ועוד מאי פריך ואימא אי שוע אי טווי אי גוז ולא גוז לאו בגד הוא כיון שאינו ארוג. ואין לפרש ואימא שוע בהדי גוז או טווי בהדי גוז או גוז לחודיה דא"כ שוע וטווי דכתב רחמנא למה לי כיון דבגוז לחודיה חייב. ועוד מאי שנא שוע וטווי דקאי על כל חד וחד וגוז קאי אצמר ופשתים בהדי הדדי. ועוד אמאי צריך קרא לארוג הא מיחדו נפקא לן דשתי תפירות חיבור כ"ש ארוג. הילכך נראה לר"ת לפרש שעטנז

ג) תוס' ד"ה כגד וכו' וי"ל דלא שייך בטול ברוב. כ"כ עי' מוקין לה ע"א תוס' ד"ה וגמגלא וכו' נסקט"ל דלקן אחת לסם כזה:

מוסף רש"י

בגד שאבד בו כלאים. שנארג בו חוט של כלאים ואינו ניכר (פסחים מ: וכנ"י ע"ז סה.). **הרי זה לא ימכרנו לעכו"ם.** דסוחלין ואין כלאים שבו ניכרים אתי לזבוניה הלי נכרי לישראל ולבים להו ישראל ולאו מדעתיה (פסחים שם). **ולא יעשנו מרדעת לחמור.** דלעמא הדר שקיל ליה מהתם ומוסיף בתחת מנגליו (שם). **אבל עושה ממנו תכריכין למת.** דמתהם מו לא שקיל ליה, דבגדי המת אסורין בהנאה, ומת אין מלות עוהבות בו, דכתיב במתים הפקר, כיון שמת אזם נעשה הפקר מן המצות (שם וכנ"י ע"ז שם) ולי קשיא אמאי אסור למוכרו, ולישבעיל בהוא חוט בחוצא, הא לאו פליגא פליגא היא, דבכלאים לא אמר ליעבעיל בחוצא, דעיקר איסור כלאים לא אתרבא אלא בעשיה מרגמגמין עירומין, ולא שייך בהו ביטול (תורה לד.). **בפולמוס** של אספסינוס. חיל שהיה אספסיינוס על ירושלים (שופה שם.). חיל שהעלה אספסיינוס קודם שבא טיטוס עליהם (ג"מין ז). **שבעה סמנין.** כל דבר המועיל לתכיה קרי ליה סם לגנה, ואין סם לשון בושם ולא לשון מרפא, אלא לשון דבר הנרקב (מנחדרין מט:). **מעבירין על הכתם.** לנדקו אם יש בגד הוא ולעמא עוכרת שנגע בהן, אי נגע הוא הטבוכרת טיהורים, ואם עבר בלוי שבע מקמעין בטיבוכם אותו בהן הסדרן, בידוע שדם היה, ואם לא שבר בידוע שלבע היה (שם. ועי' שבת פפ:). **רוק תפל.** שלא טעם כלום כל אותו היום, תפל ריקם ונגוב ותסר כל טעם מאכל, כגון דבר שלא נמלח דמקרבי תפל (מנחדרין שם). **ומי גריסין.** ומי לעיסת גריסין של פול שלועסין וטוסקין אותו ומשפשפין אותו בהן (שם). **ומי רגלים.** שהמטלו והמרחיצו (שם). **נתר.** מין תמוכה הוא ונוקין בה ניתמ"ל (שם ושבת שם). **וברורית.** עשב הוא ומעניני המנין ונוקין ליה ליינכ"ו שנוכרי"ל (מנחדרין שם).

תוס' הרא"ש (המשך)

יחדו שיהא כל אחד שוע לבד טווי לבד וגוז לבד ואח"כ מחובר יחדיו. ונוז היינו שזור כדתנן במס' כלאים גלוז ומליז הוא לאבריו שבשמים לשון עקש ופתלתול אף שחוט משוז מעוקם ונפתל והך חוטא הוי פסיקא דרבנן לפי שלא היה שזור ופריך מגלן דבענין כל שלשתן בהדי יחדיו אימא או שוע וחברו כענין לבדים או טווי לבד שוע וגוז וחברו כענין בגדים גרועים דלא שזירי לא שוע אי טווי ולא שאי אי גוז ששוור פתילה של צמר ושל פשתים וחברם. והא דאיצטרך למישרי כלאים בציצית משום דבענין שיהא חוט של חכלת שזור כדאשכחן בעירובין פרק המוצא תפילין. המוצא תכלת בשוק לשונות פסולה חוטין כשרה. ומוקי לה בשוורין דכיון ששוורו ודאי לשם ציצית שוורן. ובספרי מפיק לה מקרא דשוורים בענין דקאמר התם פתיל תכלת שזור ושזור אין לי אלא תכלת לבן מנין אמרה תורה תן תכלת בציצית ותן לבן מה תכלת טווי ושזור ושם בגדים נמי יש להן חוטין שוורין בסוף הבגד כדי שלא יפסיד הבגד כדאמרינן בעירובין פרק המוצא תפילין. דילמא אדעתא דשיפתא דגלימא טייבינהו הילכך הוי תכלת בסדין כלאים דאורייתא. והא דתנן בפרק בתרא דמסכת כלאים אין חייבין משום כלאים אלא על טווי וארג שנאמר שעטנז שוע חוטין וגוז לאו משום דגוז הויינו ארוג דא"כ היה לו לומר שאינו חייב אלא על שוע טווי וארוג אלא לאו למידרש כולי שעטנז הוא דאתא אלא משום

תורה אור השלם

1. בַּמֵּתִים חָפְשִׁי כְּמוֹ חֲלָלִים שֹׁכְבֵי קֶבֶר אֲשֶׁר לֹא זְכַרְתָּם עוֹד וְהֵמָּה מִיָּדְךָ נִגְזָרוּ: תהלים פח ו

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוס' ד"ה כגד וכו' וי"ל דלא שייך בטול ברוב. כ"כ עי' מוקין לה ע"א תוס' ד"ה וגמגלא וכו' נסקט"ל דלקן אחת לסם כזה:

אמר רב יהודה זה אהל. בשבת פרק רבי עקיבא (דף 5.) מיכא ספריס דגרסי זה החול ופריך והתניא הבורית והחול ותימה להתנן מאי בורית אהל ולא קאמר אלא לעולם כו': **והתניא** הבורית והאהל. פי' לענין שביעית נשנית אבל לפי גירסא הספרים בשבת דגרס הבורית והחול תימה היא לענין מה נשנית ואי לענין הוצאת שבת הא קאמר רבי יהודה שיעור בגמר ובורית כדי להעביר בו את הכתם והך שיעורא לא שייך רק מהני ז' מיני סמנים ומיהו אפשר דרבנן אית להו דבורית וחול הרחוין לחפיפה וכבוס אית להו חד שיעורא לענין שבת ורבי יהודה פליג אבורית לחוד וקאמר כדי להעביר בו את הכתם: **כברייתא.** פירש"י גפרית וכן בערוך[1] אש וגפרית תרגום אשתא וכבריתא (תהלים יח) והקשה הר"ר יעקב מאורלינ"ש בשבת כי פריך כברייתא מי אית ליה שביעית לפרוך ממתני' דשבת דתנן בפ' המוציא (דף עח:) שיעור אחרינא בגפרית וחפת כדי לסתום נקב ומיהו לא קשה דבכמה מקומות מצי למפרך ממשנה וכשהפירכא יותר פשוטה מן הברייתא פריך מינה ועוד כיון שפירר הש"ס הכא הוצאה שם והוקנעה: **כל שאין** לו עיקר. פירש בקונטרס במסכת עבודה זרה (דף יד.) עיקר המתקיים בארץ בימות החמה וביומות הגשמים וזה קשה לר"ב תבואה לא יהא נוהג בה שביעית שאינה מתקיימת בימות הגשמים ונראה כמו שפירש הכא שאין לו שורש בארץ כמו גפרית וגם מה שפירש שם תורייתא מין ארז כדאיתא בראש השנה (דף כג.) שיטה תוריתא זה אינו נראה דבמסכת ע"ז (דף יד.) פריך כי הכא ומי אית ליה שביעית והתניא כו' והרי ולאי לארז יש לו שורש על כן נראה כמו שפי' רש"י בשבת (דף 5.) שהוא כעין מחפורת צריף שקורין אלו"ס ומין קרקע הוא וכמו גפרית הוא קמוניא ואשלג[2] הטבילו ועשה על גביו טהרות העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר הרי זה צבע הטהרות טהורות ואינו צריך להטביל עבר או שדיהה הרי זה כתם והטהרות טמאות וצריך להטביל[3] איזהו רוק תפל כל שלא טעם כלום מי גרסין לעיסת גרסין של פול[4] חלוקת נפש מי רגלים[5] שהחמיצו וצריך לכסכס שלש פעמים לכל אחד ואחד[6] העבירן שלא כסדרן או שהעביר שבעה סמנין כאחת לא עשה ולא כלום: **גמ'** תנא[7] נתר אלכסנדרית ולא נתר אנטפטרית: בורית: אמר רב יהודה זה אהלא והתניא הבורית והאהל אלא מאי בורית כברייתא ורמינהי[8] הוסיפו עליהן הלביצין והלעונין הבורית והאהל ואי בורית כברייתא מי אית ליה שביעית[9] והתנן[10] זה הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית וכל שאין לו עיקר אין לו שביעית אלא מאי בורית אהלא והתניא הבורית והאהל תרי גווני אהלא: קמוניא: אמר רב יהודה שלוף דוץ: ואשלג: [11]אמר שמואל שאלתינהו לנחותי ימא ואמרו אשלגא שמיה ומשתכח ביני נקבי מרגניתא ומפקי לה ברמצא דפרזלא: הטבילו ועשה [כו']: תנו רבנן העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר צפון ועבר טהרותיו טמאות צפון צבע נמי מעבר אלא [12]העביר עליו ששה סמנין ולא עבר העביר עליו צפון ועבר טהרותיו טמאות שאם העביר שביעי מתחילה שמא עבר תניא אידך [13]העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר שנאן ועבר טהרותיו טהורות א"ר זירא [14]לא שנו אלא הטהרות שנעשו בין תכבוסת ראשונה לשניה אבל טהרות שנעשו אחר תכבוסת שניה טהרותיו טמאות שהרי הקפיד עליו ועבר אמר שאינו נשרש בארץ: **תרי** גווני אהלא. תימה לספריס דגרסי בשבת (שם) והתניא הבורית והחול אמאי לא משני מעיקרא תרי גווני חול כדמשני במסקנא גבי אהל וי"ל דקיס ליה להש"ס דלא הוו תרי גווני חול לכבוס: [15]**הטבילו** ועשה על גביו טהרות כו' הרי זה צבע. אין לפרש הרי זה ודאי כדקודמים בקונטרס בפרק אלבע מיתות (סנהדרין דף מט:) דאם כן לקמן אמאי קאמר אבל טהרות שאחר תכבוסת שניה טמאות הלא כיון שלא עבר מתחלה בז' סממנים ודאי צבע הוא ועוד כי פריך לקמן לר"ל דאמר בלוע שיכול לצאת ע"י הדחק לא שמיה בלוע ממתניתין דהרי זה צבע מאי פירכא היא הרי היא ודאי צבע ואין כאן טומאה בלועה כלל ואמאי נקט נמי והטבילו אפי' לא הטבילו נמי על כן צריך לפרש הרי זה ספק צבע כלומר יש לו לתלות בצבע ואע"פ דפעמים דדם נדה [אינו] עובר ע"י ז' סמנין הכא איכא ספק ספקא מלבד טעמא דבטול דשמא צבע הוא כיון דלא עבר ואם תמצי לומר דדם נדה אימא מעלמא אתא הילכך מטהריגן אפילו למפרע אבל טעמא דבטול לחוד לא מהני דגבי דם נדה דקאמר מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו אינו אלא לטהר מכאן ולהבא אבל למפרע טמא מדרבנן הואיל והקפיד שבדבר שיכול לצאת ע"י ז' סממנין ואכתי לא בטלו ואע"ג דמן התורה טהור דהואיל ואין סופו לצאת ע"י ז' סממנין נתבטל אבל כאן כיון דאיכא ספק ספקא ובטול טהור אף מדרבנן למפרע ומיהו מטעם ספק ספקא לחוד לא הוה מטהרינן ליה אי לאו טעמא דבטול משום דרגילות בבא דם מגופה כדאמרינן בפרק קמא (לעיל דף ג.) בצפור לא נתעסקה בשוק של טבחים לא עברה אמי דם מהיכא אתא דעל כרחך בלא טעמא דבטול לא מטהרינן ליה מטעם ספק ספקא מדנקט הטבילו אע"ג דמקילינן בשאר ספק ספקא ומשום הכי פריך מינה לר"ל דבטל אע"ג דיכול לצאת ע"י הדחק בצפון ואם תאמר אכתי למה לי הטבילו כיון דטהור מטעם בטול וספק ספקא וי"ל דנהי דכשנתייבש הבגד נתבטל מיהו בעודו לח לא נתבטל ובעודו לח נגע בו הבגד ומשום הכי צריך להטביל ועוד יש לומר הרי זה בצע בציעות דם בעלמא ונתבטל ולא נצרך לטעם דספק ספקא והשתא נתפרש טעם בטול בשבת דמינה פריך לרש לקיש ומיהו פירוש ראשון נראה עיקר דלשון בצע לא משמע בציעות דם אלא בצע ממש:

צפון צבע נמי מעבר. וא"ת ומה כבר הא הקפיד עליו כיון שהעביר צפון אחר שבעה סמנין וגימא דטהרותיו טמאות דקאמר קאי אתכבוסת שניה ומהאי טעמא נמי קאמרינן לקמן שנאן ועבר דטהרות שנעשו אחר תכבוסת שניה טמאות והכא נמי ליטמא וליכא למימר דקפידא לא מהני אלא כשעובר בז' סממנין שמעבירין בקל אבל צפון שמעביר על ידי הדחק אפילו הקפיד טהורות דלקמן מסיק רב פפא יכול לצאת והקפיד עליו דברי הכל טמא אע"פ שאין יכול לצאת אלא ע"י הדחק והיינו שיכול לצאת על ידי צפון דהא ממתני' פריך רבי יוחנן לרש לקיש אמאי טהורה כי לא עבר ע"י ז' סמנין הא יכול לצאת ע"י צפון וי"ל דברייתא לא מיירי בטהרות דאחר תכבוסת שניה דיותר היה ראוי לאשמועינן טהרותיו טהורות אטהרות דאחר תכבוסת דאשונה דקתמר אלא אתכבוסת ראשונה דברייתא דלקמן אלא דנתמא בברייתא אלא דניחא ליה למיפרך מגופה:

שאם העביר עליו סם שביעי שמא עבר. ותימה פשיטא דבששה סמנין לא סגי ואם לא העביר כל השבעה טמא. וי"ל דמיירי כגון שלא דיהה מראה אדמימותו כלל בהעברת ששה סממנין סד"א בשביל השביעי מסתמא לא יעבור וצבע הוא: **לא שאנו אלא** טהרות שנעשו אחר תכבוסת ראשונה ממבילה עד תכבוסת שניה. אבל טהרות דמתכבוסת שניה עד שיטבול טמאות דכיון שהקפיד עליו ונהג בו מנהג דם אלמא לא מחשיב ליה בלוע ע"י מה שלא עבר בז' סמנין הראשונים. ותימה אמאי קתני מתניתין דהרי זה צבע ואין צריך להטביל הא כיון שהקפיד עליו להעבירו בז' סמנין נהג בו מנהג דם ויהא טמא עד שיטבול וי"ל דהעבדת ז' סמנין דמתניתין אינן כדי להעביר הכתם דאדרבה ניחא ליה טפי שלא יעבור דאז יהיו טהרותיו טהורות. ועוד י"ל דדוקא הכא דאהנו מעשיו דשנאן ועבר אבל לא עבר לא הוי קפידיה קפידא:

א) בערוך ערך חלק ג' הסליק בפי' זה ע"ש ועי"ש בערך לעם לק, **ב)** [בפיפקא לקמן קנ. פרש"י ד"ה שהמעלי שהקריימון], **ג)** זבחים לה: סנהדרין מט:, **ד)** שבת 5. ע"ש, **ה)** שם ע"ש, **ו)** [ג"ל והתניא], **ז)** ע"ז יד. שבת 5., **ח)** שבת 5., **ט)** תפר כאן בתמצר אריך אל בחול כמו שפי' שבת קב. וע' כאן בגמ"ל, **י)** [נ' ככר כ'], **כ)** שייך לעמתי,

קמוניא ואשלג. מפרש בגמ': **הטבילו** קודם שהעבירן עליו: **הרי זה צבע.** דאי הוה סד הוה עבר: **שדיהה.** נתמנה מלדמימותו: **לעיסת גרסין של פול חלוקת נפש.** שנחלק האוכל מן הקליפה לועשה לגרסין הפול ומעבירו על הכתם: **לכסכס.** לשפשף: **שלש פעמים.** בין שתי ידיו כדרך כיבוס בגדים שכופל לדו עם לדו ומשפשף ומוליך ומביא: **בסדרן.** כדרך שנמויין כאן: **לא עשה ולא כלום.** לא לבדוק ולא לבטל: **גמ' כברייתא.** גפרית: **הוסיפו עליהן.** לענין שביעית הלביצין: **עיקר.** שורש שממנו חי. וגפרית קרקע בעלמא הוא: **רמלא דפרזלא[1]:** לפון. שבו"ן בלע"ז: **שנאן ועבר טהרותיו טהורות.** דאם אינא דאמ הוא בלוע כל כך שאינו בהעברה קמייתא הוה עבר: **אכנוספא.** העברת סממנין: **שהרי הקפיד עליו.** כשחזר והעבירן גילה דעתו שהקפיד עליו בספק ס: **ועבר.** על ידי העברה זו ועשה בו מעשה דס שכן דרך דס לעבור על ידי שבעת הסממנים: מידי

אלא מאי בורית אהל. ק"ק דה"ל למימר אלא לעולם מאי בורית אהל הילכך נראה כגירסא דשבת פרק אמר רבי עקיבא דגרס מעיקרא בורית אמר רב יהודה זה החול והתניא הבורית והחול כו':

*) **והטבילו ועשה על גביו טהרות העביר עליו ז' סמנין ולא עבר הרי זה צבע.** אין לפרש דהוי ודאי צבע מדלא עבר דא"כ אמאי [נקט] הטבילו אפי' לא הטבילו נמי טהרותיו טהורות ועוד מאי מותיב מינה ר' יוחנן לר"ל בגמ' דאמר טומאה בלועה מטמאה כיון דצבע הוא אין כאן טומאה בלועה כלל. ועוד תניא בגמ' שנאן ועבר טהרותיו טהורות ומפרש דהיינו טהרות שבין תכבוסת ראשונה לשניה אבל טהרות שאחר תכבוסת שניה טמאות עד שיטביל כיון שהקפיד עליו ואי ודאי צבע הוא כשלא עבר בראשון מה תלוי בקפידא כיון דודאי אין כאן דם. אלא ה"פ הרי זה ספק צבע והוי כעין ספק ספקא ספק צבע דהוי ספק דם ואפי' אא"ל דם אימור מעלמא אתא ולא ספק ספקא ממש. דא"כ בלא העברת סמנין יהא טהור אלא אינו כשאר ספק ספקא דעלמא משום דרוב פעמים מגופה אלא ע"י שלא עבר ע"י ז' סמנין ה"ל ספק ספק' ומטהרינן ליה אבל דם נדה ודאי אע"ג דאמרינן בגמ' דמעביר עליו ז' סממנין ומבטלו ה"מ לטהרות דלאחר תכבוסת דכיון שבטלו גלי אדעתא שאינו מקפיד עליו עוד. אבל טהרות דקודם לכן טמאות שהרי לא בטלו עדיין. ודוקא מדרבנן אבל מדאורייתא טהורות כיון שהוא בלוע כל כך שאינו סופו לעבור ע"י סממנין הילכך דוקא הטבילו הוא דמטהרינן משום דאיכא לספוקי בצבעים דאפי' היה דם נדה ודאי לא היו טמאות מדאורייתא אלא מדרבנן אבל אם לא הטבילו דאם היה דם נדה ודאי היו טמאות מדאורייתא

*) שייך למעשה.

בו א מיי' פ"ד מה' מעמ"מ מעמ"מ מעכב ומוסב הלכה יג: **כח ב** מיי' פ"ט מה' מיטו"מ מיטו"מ הל' לח סמנ' לאין קיא ומסנ עפין רמנ:

כט ג מיי' שם הל' לז: ל ד ה ו מיי' פ"ד מה' מעמ"מ מעמ"מ מעכב ומוסב הלכה יד:

תוס' הרא"ש (המשך)

שהרי נטמא הבגד מתחלה כשנפל עליו הדם הלח אין לטהר מטעם דאיכא לספוקי בצבע. זה היא שיטת רבינו שמשון. ונדחק לפרש ולחלק לר' יוחנן בין כתם לדם נדה ממש דבכתם טהרות הראשונות שהורות ובדם נדה טמאות. וק"ל מאי שנא דם נדה שהוא כל כך שאינו יכול לצאת כ"א ע"י צפון מחרסין הבלועין משקין טמאין ואינן יכולין [לצאת] ב"א ע"י הסק תנור דמטהר ר' יוחנן הילכך נראה לפרש הרי זה צבע כיון שהעביר עליו ז' סמנין ולא עבר הוברר הדבר שהיה בלוע מעיקרו כל כך שאינו יכול [לצאת] ב"א ע"י צפון ונתבטל מתורות דם ואין כאן צביעת דם בעלמא. וה"ה דם נדה דראי אם הטבילו ועשה על גביו טהרות והעביר עליו ז' סמנין ולא עבר טהרותיו טהורות ודאי דנקט כתם משום דמתניתין איירי בכתמים וה"ה דם נדה דראי והיינו דקתני ר' חייא דם הנדה ודאי מעביר עליו ז' סמנין ומבטלו דאם עבר נטהר הכתם ואם לא עבר הוברר שהיה בלוע כל כך שלא היה יכול לעבור כ"א ע"י צפון ואפי' טהרות הראשונות טהורות: **צפון ציבעא נמי מעבר.** פי' כיון שע"י ז' סמנין לא עבר בלוע הרי וטהור כדתנן במתניתין ומה שעבר ע"י צפון לא יצא ע"י כך מתורת בלוע דאפי' ציבעא נמי מעבר. ותימה מאי קשיא ליה דילמא טהרותיו טמאות דקאמר היינו לאחר העברת צפון שהרי הקפיד עליו ועבר כדאמרינן בסמוך דטהרות דלאחר תכבוסת שניה טמאות וכ"ת דוקא כי עבר ע"י ז' סמנין אהני קפידתו לטמא אח"כ אבל כי לא עברי אלא ע"י צפון אין קפידתו קפידא לפי שהוא בלוע יותר מדאי דהא אמרינן בסוף שמעתין אמר רב פפא יכול לצאת ע"י הדחק והקפיד עליו והיינו בלועת חרסים ע"י היסק תנור דפליגי ביה ויכול לצאת ע"י צפון כיוצא בו דהא פריך ר' יוחנן לר"ל ממתניתין אמאי טהורות כי לא עבר הא יכול לצאת ע"י צפון והוי כמו יכול לצאת ע"י היסק דמטמא ר"ל אע"פ שלא יצא. וי"ל דא"כ ה"ל למימר טהרותיו טהורות. ונימא דקאי אתכבוסת ראשונה דאמר במסוך דמסתמא תחלת דבריו יש לו לפ' אלא ודאי טמאות אתכבוסת ראשונה נמי קאי ואפי' לא היה צפון מעביר הצבע היה יכול להקשות מברייתא דבסמוך שנאן ועבר טהרותיו טהורות אלא דניחא ליה למיפרך מגופה: **שאם העביר עליו** סם **שביעי שמא עבר.** ותימה פשיטא דבששה סמנין לא סגי ואם לא העביר כל השבעה טמא. וי"ל דמיירי כגון שלא דיהה מראה אדמימותו כלל בהעברת ששה סממנין סד"א בשביל השביעי מסתמא לא יעבור וצבע הוא: **לא שאנו אלא** טהרות שנעשו אחר תכבוסת ראשונה ממבילה עד תכבוסת שניה. אבל